

Position paper Nederlands Genootschap van Burgemeesters (NGB)
t.b.v. Rondetafelgesprek integriteit in het openbaar bestuur d.d. 13 november 2019

Aan de Vaste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken,

Met dank voor de uitnodiging om deel te nemen aan het Rondetafelgesprek van 13 november 2019, bied ik u graag het position paper aan van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters.

Integriteit van het openbaar bestuur is cruciaal voor het vertrouwen van de burger in de overheid én voor het voorkomen en bestrijden van ondermijning. Een *actief* en *doorleefd* integriteitsbeleid, waarin bestuurders het goede voorbeeld geven, straalt af naar de samenleving. Een bestuur dat duidelijk maakt dat niet-integer gedrag en ondermijnende activiteiten worden aangepakt, zal burgers 'uitnodigen' om ondermijnende en niet-integere activiteiten in de samenleving te melden. De noodzaak van goed voorbeeldgedrag kan niet vaak genoeg onderstreept worden. Integriteit is echter geen statisch begrip, maar een onderwerp dat zich ontwikkelt in de tijd en permanent onderhoud vraagt. Wat we 20 jaar geleden 'gewoon' vonden, kan nu heel anders beleefd en beoordeeld worden. Een doorleefd integriteitsbeleid biedt ook ruimte voor tegengeluid; Wanneer bestuurders geen reiskosten meer durven te declareren of geen nevenfuncties meer durven te aanvaarden uit vrees voor 'gedoe', slaat integriteit door naar de verkeerde kant.

Screening van bestuurders is een voorwaarde voor een integer en weerbaar bestuur. Het NGB is dan ook voorstander van het zo spoedig mogelijk invoeren van een verplichte screening van wethouders (dus meer dan alleen een VOG). Het NGB is blij met de aandacht en inzet van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor het versterken van een integer en weerbaar bestuur. De valkuil is en blijft dat integer bestuur een 'afvinklijstje' is van gedragscodes, trainingen en tools. Integriteit dient een 'natuurlijk' onderdeel te zijn van het besturen, van de cultuur van een lokale gemeenschap en haar overheid. Juist door het begrip integriteit breder te trekken tot weerbaarheid van bestuur, kan het vraagstuk meer diepgang krijgen.

Integriteit is geen onderwerp dat alleen thuishoort bij de burgemeester. De burgemeester bevordert de integriteit door het onderwerp op de bestuurlijke en ambtelijke agenda te plaatsen, door signalen van niet-integer gedrag te (laten) oppakken en het onderwerp de diepgang en aandacht te geven die het behoeft. Hij of zij is procesverantwoordelijke of, anders gezegd, de spreekwoordelijke 'spin in het web'. Integer bestuur is echter een inhoudelijke verantwoordelijk van raad en college, én van iedere bestuurder c.q. volksvertegenwoordiger individueel. Dat dient te allen tijde bovenaan te staan. De verhoudingen en verantwoordelijkheden binnen het (autonome) lokale bestuur dienen hierbij scherp in het oog te blijven.

Het bevorderen van de bestuurlijke integriteit, zoals verwoord in artikel 170 van de Gemeentewet, is een taak die goed past bij de burgemeester. De meeste burgemeesters kunnen goed uit de voeten met deze zorgplicht, ook al zijn daaraan geen specifieke bevoegdheden verbonden. Om verwachtingen over de invulling van deze zorgplicht te managen, is het raadzaam binnen de

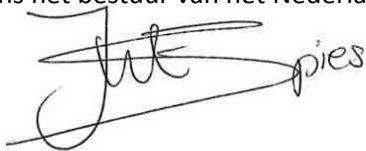
gemeente met elkaar het gesprek te voeren over dit onderwerp en zo nodig afspraken op papier te zetten.

Zorgpunt bij de taak van de burgemeester op grond van artikel 170 is dat voorkomen moeten worden dat burgemeesters kwetsbaar worden wanneer zij zaken aan de kaak stellen die tegen belangen van anderen ingaan. Het mag nimmer zo zijn dat burgemeesters zich op het terrein van integriteit 'inhouden', omdat zij vrezen voor een verstoorde relatie met raad of college, die kan leiden tot een aanbeveling tot ontslag of een niet-herbenoeming. Naar de mening van het NGB dient daarom nader met de Minister en de CdK's te worden gesproken over hoe deze onwenselijke situaties tijdig herkend en voorkomen kunnen worden. Ons inziens mag het aan de kaak stellen van integriteitsvraagstukken of andere bestuurlijke problemen nimmer - direct noch indirect - leiden tot het vertrek van een burgemeester. Zodra het vermoeden bestaat dat het opzeggen van het vertrouwen in een burgemeester het (in)directe gevolg is van het aankaarten van integriteitszaken of andere bestuurlijke problemen door de betreffende burgemeester, dient een aanbeveling tot ontslag c.q. niet-herbenoeming te worden afgewezen. Noem het een vorm van bestuurlijke bescherming c.q. onschendbaarheid.

Tot slot is er de vraag van het lerend vermogen van organisaties en bestuurders. Elke organisatie of bestuurder loopt het risico om in de loop der tijd 'verblind' te raken voor het falen van zijn eigen functioneren. Reflectie, intervisie en tegenspraak zijn daarom cruciaal. Elke gemeente zou met enige regelmaat een externe spiegel moeten worden voorgehouden. Zie het voorbeeld van de waarnemend burgemeester van Den Haag die de spreekwoordelijke vinger op de zere plek legt in het Haagse gemeentebestuur.

Binnen het NGB is veel aandacht voor intervisie tussen burgemeesters. Het thema integriteit wordt daarbij met regelmaat opgeworpen. Het NGB is voornemens om in overleg met BZK en VNG een bestuurlijke integriteitstraining voor burgemeesters te organiseren waarin burgemeesters onder externe begeleiding kunnen reflecteren op hun rol als bevorderaar van de bestuurlijke integriteit.

Namens het bestuur van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Liesbeth Spies', with a stylized, flowing script.

Liesbeth Spies,
Voorzitter